

ดอกไม้ในวรรณคดีไทย ๑๔

โดย ชักกลอน ๕๗ 27

๗๐ รองหลาง

“ยุงยางกร่างไกรใบหนา พลังกาสาภาหลงแลงโดซิง
โองกางตันกลางตะลิงปลิง ล้วนเหล้าลางลิงมะปริงกระทิงทองหลาง”

วรรณคดี : พรรณพุกษา

พระนิพนธ์ : พระยาตรีสุนทรโวหาร น้อย อาจารย์ยางกูร

ดอกรดงหลวง Erythrina subrumbrans

ดอกรดงหลวง วงศ์ Leguminosae

ชื่อสามัญ Indian coral tree

December tree มีให้เห็น เดือนธันวาคมไทย

ชื่อท้องถิ่น เรียกรดงบก หรือดอกรดงหลวง หรือดอกรดงหลวง เก้าตอง ของไทใหญ่
ไม้ดอกรดงหลวง ยาวๆ หักๆ เอามาใช้ ไม้ยืนต้น ผลัดใบ ระยะสั้น

สูง 20 เมตร ยอดแผ่กว้าง เปลือกขาวหม่น กิ่งลำต้น มีหนามแหลม เข้มสนิมสนิม
ถิ่นกำเนิด อินโดนีเซีย อินเดียเช่นกัน วงศ์ Leguminosae ป่าดิบแล้ง แหล่งชุ่มชื้น

ดอกรดงหลวง สร้างเป็นช่อ ออกปลายกิ่ง ดอกรดงหลวง คล้ายดอกรดง ม่วงแดงขึ้น
กลีบแบนโค้ง ทรงรูปเรือ ระเรื่อขึ้น แดงขึ้นมีขึ้น ขึ้นห้อย ใต้อาบน้ำ

เข้าตำรา ยาพื้นบ้าน ชาวล้านนา ใช้รักษา วัณโรค อักเสบ
อหิวาตกโรค ปวดกระดูก พิษระบม แก้ปวดหัว เจ็บระบม บ่มพิษคลาย

ใบอ่อนใช้รับประทาน กันแดดได้ ใส่แกงจืด รดน้ำเย็น ใช้สอยได้
ใช้ย้อมผ้า เจ็ดห้าแดง แดงสดใส หรือปลูกไว้ ใต้อาบน้ำ ทนทานดี

สถิตยพันธ์ ธรรมสถิตย

วังทองกลางเขตใหญ่ ใน กทม.
แต่ก่อนก็เป็นทุ่ง กลางกรุงศรี
มีต้นทองกลาง ปศุภได้ มากมายดี
บนพื้นที่ แ่งนี้ ที่ขุดไว้

ต้นทองกลางรู้กัน ต้นมันใหญ่
หากปศุภได้ใช้รม เหมาะสมจริง
ปศุภริมวัด งดงาม ตามแผนผัง
ต้นทองกลางยัง ยืนยง มั่นคงนาน

สรรพคุณสมุนไพร ไม่น่าเชื่อ
มากมายเหลือคณาน มาชั่วนิรันดร์
ทั้งลำต้นกิ่งใบ ใช้มานาน
เป็นกำยาน สมุนไพร ได้ทั้งหมด

ใครเคยทานเมี่ยงคำ สักคำไหม
เขาใช้ใบทองกลาง วางมันสด
เคยลิ้มรสอร่อยลิ้น กินจนหมด
ผมจึงจด จำได้ ใบทองกลาง

ณรงค์ ศรีพิมพ์

ตะวันฉายเรืองรองคิดมองหา
มดลพฤษษาที่จะหาмаกินได้
โดดลงเรือลำน้อยค่อยพายไป
เสียบขยัคตลอดในคราใดต้องได้มา

ไม่อย่างไหนหรืออย่างนี้ก็อย่างหนึ่ง
ต้องคำนึงว่าละกินอะไรหนา
ไม่ต้องเก็บมัวช้าหรือเพ้อฝัน
มากนักหนาเทพเจ้าหาไว้ให้กิน

เหลือบมองเห็นต้นทองเหลือง ไม่ยืนต้น

ขอจับบนริมตลิ่ง ใกล้กับตึ๊ง

ใช้ไม้สอยเก็บใบอ่อนเอาไว้กิน

ใบประกอบมีทั้งสั้นเพียงสามใบ

พอถึงเดือนมกราคม

ได้เวลาจะให้ดอกสีขาวใส

บานเต็มต้นดอกสีขาวของอำไพ

ก่อนกลีบกลายไปเป็นฝักคนตัดไว้กิน

พรรณไม้นี้เป็นพืชตระกูลถั่ว

ปลูกได้ทั่วเป็นมงคลคนถนัด

ปลูกทิศเหนือต้องโฉลกคงเคยชิน

ร่ำรวยสิ้นไร้ทุกข์โศกและโรคภัย

เปลือกลำต้น ราก ใบ ดอก และเมล็ด

เมื่อต้มเสร็จน้ำสุดเด็ดดื่มแก้ไข

ทั้งมีดหน้าตามัดปอดข่อย

อีกมากมายตัดไว้กินได้แก้อหิวาต์

กลีบถึงบ้านรับจัดการเตรียมล้ารับ

ใบใช้กับแก้มส้มตำยำเมี่ยงหน

เพิ่มรสชาติและ ไม่ขาดคุณโภชนา

ต้มโอยายากจะหาไหนเทียบเลย

อภัยพร แสงวงศ์

December Tree นี่เป็นชื่อ ของกลางป่า แพร่พันธุ์มา จากอินเดีย ถึง ไทยนี้
 เป็นไม้สูง ยอดแผ่กว้าง ให้อร่ามดี ขึ้นตามที่ ชุ่มชื้น ริมห้วยธาร

ใบเป็นแบบ ขนนก เรียงสลับ ใบนั้นจับ ฤดูร้อน ชัด โคนก้าน
 ดอกสีแดง แฉ่งรัก บักดองมาลัย ออกเป็นช่อ ก่อนจะบาน ตอนต้นปี

สรรพคุณ ผลมีปูนแดง แก้ปวดหัว แก่น้ำมีด ตำมา ตำพอกฝี
 ไม้ หมกหิน แก้วโรคทำ ได้ด้วยดี ของกลางนี้ แก้ปวดช่อ ก็ทุเลา

ดอกสีแดง ไข่ส้มผ่า สีก็สวย ตัดหนด้วย ไล่แล้วไล่ เจ็ดเจ็ด
 ต้นของกลาง ใช้ได้หลากหลาย มากไม่เบา เชิญพวกเรา ใช้ที่ของกลาง กันบ้างเลย

ศกุนตลา ณ หนองคาย

ทองเหลืองนั้น งามงาม ชันได้เห็น
ยืนต้นเด่น เป็นแนวระวี ทัดดอกศรี
เด็ดยอดจำ ส้มตำหน้อย อร์อยดี
เคยได้มี มีสุขหลาย มากมายครั้น

ใบเขียวปดอด ดอดไพร ใสตติ
เขียวดี สดอยนัก ประจักษ์นั้น
ประโยชน์ มีมากเหลือ เอื้ออนันต์
เกินรำพัน จ्ञานรรค์ได้ ในเวลา

คนไทยเก่ง เลื่องเลื่องหลาย มากมายนัก
มีพร้อมพร้อม ปักจิตมั่น สุทธรรษา
ปรับปรุงพันธุ์ มาวันนี้ ที่เห็นมา
เห็นแล้วต้อง ท่องกลางหนา คราเปลี่ยนไป

เสียอธิษฐาน ฝูงฝูงแล้ว แล้วย่อยต่าง
ในทอกลาง ข้างเปลี่ยนนี้ สัตว์หลาย
คนตาแต่่ง แปลงโฉม หน้าโฉมได้
ทอกลางหลาย ใจใจล้ำ หน้าราคา

ใบลายพร้อม น้อยไหมนั้น มันเหลือนี้
ดูท่าที่ ดีเหลือหลาย มากมายหนา
สรรพคุณ หุ่นนำเชื้อ เกื้ออุปมา
อย่ารู้ว่า จะเปลี่ยนใหม่ ใครถามที่

กินแล้วนั้น จันหน้าลาย ต่อยตายแน่
กำไม้แบ แสงจริง เมื่อยังหนี
อยู่เดียวตาย ในตอนเผลอ เหวงสิ้นดี
ทุกข้อมากมี ขี้ขี้หน่อ ห่อเหยี่ยวพัน

โกวิท ธีรวิโรจน์

ป่าแห่งริมน้ำธารระการต้นทองเหลือง
ไอลมอกกลางพรางพลัดปลิวดอกท่อน
ลมหนาวไซโยไพรยปรายแสงงามล้ำ
ตะพริ้งตั้งชูตอกคราฟลัดใบ

ต้นมีหนามสีทมน้ำโคนพุ่ม
ดอกกระจะชอนปลายกิ่งแดงสดใส
กลีบบนโค้งรูปเรืองามเหนือใจ
คล้ายดอกถั่วไซริ่งเกรสร่มย์ตา

เนื้อไม้อ่อนสีขาวใช้แกะสลัก ของเล่นเด็กเหมาะนักมีคุณค่า
ทำรั้วบ้านป้องกันอันตรายมา สมราคาไม่ใหญ่ในไพรพวง

กอประจักษ์พุ่มสมุนไพรยิ่งใหญ่นัก กระตูกหักใบพอกอย่าตีมหอง
อิฐฉาบสีน้ำตาลหยาบจัดมีปลดปลอง บดระตุลตลงลงจตุจ่า

ใช้ยัดอุดอนทานสตรีสุระอย ก็นได้บอยจิ้มน้ำพริกรสเลิศล้ำ
แกงหน่อไม้ใช้ใบใส่พริ้มมนำ สดชื่นขำตอกย้อมผ้าให้สีแดง

กุศล คำเพราะ

เพลง ไตร่ตรองกลาง

ขับร้อง วาสุตา สอนครามมา
เนื้อร้อง/ทำนอง ศิริชาติ เลิศสิงห์โต

โรงเรียนบ้านทองกลาง อ.บ้านใหม่ไชยพจน์ จ.บุรีรัมย์

มดอหฺมูไม้หลาภทลายทีไ่ในป่า

ด้วณมีค่ามากมายให้แชนทว

แชนถันน้ำพิชพันธุ์ด้ด้วทั้งปวง

ทั้งดอภดว ไม้งามอร่ามตา

ไม้พันธุ์หนึ่งจันงามตามป่าจัน

มีดาษดินทัวไปในไพรธา

ต้นทองหลางประโยชน์แท้แต่นานมา

จันในป่าพลัดใบให้เห็นกัน

ทองกลางป่าเกิดอง ไม้ตองหนาม
ชื่อเรียกตามท้องถิ่นทางเสกสรร
ต้นสูงใหญ่ให้เงากว้างยามกลางวัน
มีหนามล้อมลำต้นน่าสนใจ

ดอกเป็นช่อสีขาวดีสีแสดเข้ม
เมื่อบานเต็มต้นเรณูเห็ดองใส
ยอดใบอ่อนกินได้สมุนไพร
ใบรูปไข่ปลายแหลมแกมเบญจพูน

ผลเป็นฝักโค้งแบนเป็นแผ่นแผ่ แตกเมื่อแก่ผ่าออกปลายไม่หยาบ
องลงดินเกิดต้นใหม่ได้เกี๋ยง ให้เพิ่มพูนกระจายพันธุ์นั้นมากมาย

สรรพคุณทองกลางป่ายาพื้นบ้าน ใบใช้งานตำพอกรักษาฝี
ใช้แก้ปวดกระดูกข้อก็ได้ดี ดอกให้สีย้อมผ้าสวยงามดู

ต้นต้นไม้ชื่องามนามทองกลาง เหมื่อนนางพญาเสือขาวพริ้งพราวหู
ข้างมีค่าน่าประโลมระไลมธุ ทองกลางอยู่ในป่าดงนั้นดี

อัษฎสิทธิ์ ณ เชียงใหม่

เมื่อยงคำล้ำเลิศรสเสียดกรอบหวาน
มะพร้าวคั่วผสมผสานเคี้ยว...ใบทองหลาง
ใส่ปากเคี้ยวหอมบ่มขยับคาง
มีอไม่ว่างจับจับห่อหุ้มอีกคำ

ปาริชาติติดอกไม่เสียดรรค์สรรพคุณล้ำค่า
ดอกทองหลางนี้เองสละยลคมขำ
กลืนสละองสมมาทอนให้เตือนใจจำ
สองเราย้ำคำดีมีรักผูกพันทุกขณ

ต้นทองหลาง ไม้ยืนต้นเรือนยอดกว้าง
แผ่กิ่งก้าน ให้ร่มเงาเบียดอกขาวหม่น
อาจสูงได้ 20 เมตรขอบน้ำขึ้น
โคนใบมนขอบเรียบรูปหัวใจ

ดอกแดงเข้มรูปถ้วยออกปลายกิ่ง
ช่อกระจุกงามยิ่งเพร็ดพริ้งใส
ดอกสีแดงให้สีแดงย้อมผ้าได้
ขาวเนื้อไม้ได้ของเล่นเด็กขอบพอ

ใบทองหลางใช้เป็นยาแก้ได้ดี
ตำพอกฝีปวดศีรษะปวดตามข้อ
ปวดกระดูก กระดูกหักพอกแผลเรื้อรัง
หมูเิกักกินได้แก้หวัด

ดอกรัตนตรี

ທອງຫລາງປ່າຊື່ເຂົ້າກ່າ December tree

ຄວາມມີດອກດອກເດືອນວັນວາງ

ດອກດອກດອກດອກດອກດອກດອກ

ດອກດອກດອກດອກດອກດອກດອກ

ທອງຫລາງນີ້ຊື່ເຂົ້າກ່າ

ຊື່ເຂົ້າກ່າທອງຫລາງທອງຫລາງທອງຫລາງ

ຍາເຂົ້າກ່າ ເຂົ້າກ່າທອງຫລາງ

ໄມ້ດອກນ້ຳຊື່ເຂົ້າ ໄມ້ດອກນ້ຳຊື່ເຂົ້າ

ທອງຫລາງເປັນໄມ້ລັດ ໄມ້ລັດ

ຄວາມດີນັ້ນໄມ້ເຂົ້າກ່າ

ມີຫລາກແຫລ່ງທ້ອງຖິ່ນແລະກິ່ງດີ

ທ້ອງຖິ່ນທີ່ມີຫລາກແຫລ່ງ

ใบเป็นใบประกอบแบบขนนก
มีใบย่อยรูปสามใบเรียงสลับกัน
ใบย่อยรูปหัวใจรูปใบสามเหลี่ยมมน
ที่โคนก้านมีต่อมหนึ่งคู่งาม

ดอกออกช่อกระจุกที่ปลายกิ่ง
มีขนสั้นปกคลุมยืงดอกย่อยหลาย
กลีบดอกสีแดงเข้มเห็นแฉกสาม
ดอกดอกตามแฉกกรวยถึงกุ่มภาพันธ์

ผลแบบฝักโค้งแบนโคนแบนด้วย ตอนปลายหนาด้วยแบ่งเป็นห้องไม่ฝักพั้น
เมล็ดรูปรีแก่งักนั้นแตกแยกออกมาพั้น เมล็ดนั้นมีหน้างึงหุ้มเมล็ดหนา

สรรพคุณตำผสมปูนแดงแก้ปวดหัว ขาดอาห่าไม่กลั้วรักษาอื่นโรคหนา
พอกรักษากระดูกหักแก้เอหิดา ท้องกลางบ่าใบอ่อนลดอกรับประทานดี

อานนท์ ศรีวิสูตร

